

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2019 r., wydanym w sprawie z wniosku J. R. z udziałem R. O., D. L., K. P. i A. P. o stwierdzenie zasiedzenia, Sąd Rejonowy w Łowiczu stwierdziła, że wnioskodawca nabył z dniem 14 grudnia 2009 r. przez zasiedzenie własność nieruchomości stanowiącej działkę gruntu oznaczoną numerem ewidencyjnym (...) o powierzchni 204 m², położoną w N., gmina Ł., powstałą z projektu podziału działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) o pow. 2,16 ha położonej w N., gmina Ł. i będącej własnością R. O., dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Łowiczu Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) – w granicach zaznaczonych na mapie sytuacyjnej sporządzonej przez geodetę uprawnionego inż. E. G., zaewidencjonowanej w Starostwie Powiatowym w Ł. w dniu 14 czerwca 2019 r. pod numerem P. (...)2019.957, oddalił wniosek w pozostałej części, nakazał pobrać od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Łowiczu kwotę 2.431,44 zł tytułem zwrotu części wydatków postępowania wyłożonych przez Skarb Państwa, a w pozostałym zakresie ustalił, że wnioskodawca i uczestnicy postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Apelację od tego orzeczenia wywiódł wnioskodawca, zaskarżając je w części oddalającej jego wniosek, a także w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego kosztów sądowych, wnosząc o jego zmianę poprzez stwierdzenie, że wnioskodawca z dniem 14 grudnia 2009 r. nabył przez zasiedzenie własność nieruchomości stanowiącej przygraniczne części działek Nr (...) położonej w N., gmina Ł., w granicach zaznaczonych na nappach sytuacyjnych sporządzonych dla celów zasiedzenia przez uprawnionego geodetę inż. E. G., powstałej w wyniku podziału nieruchomości oznaczonej numerami ewidencyjnymi (...) i będącej własnością R. O., dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Łowiczu Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), a także poprzez nieobciążanie wnioskodawcy obowiązkiem zwrotu kosztów sądowych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu części wydatków wyłożonych w toku postępowania przez Skarb Państwa. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono naruszenie:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

wybiórcze traktowanie materiału dowodowego i pominięcie przy dokonywaniu ustaleń szeregu istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy dowodów, a mianowicie:

- decyzji o pozwoleniu na budowę Nr 425/22/75 z dnia 18 lutego 1975 r. wydanej przez Naczelnika Gminy Ł. na rzecz M. S. (1) wraz z załącznikami, która potwierdza faktyczne posiadanie przez wnioskodawcę spornego pasa gruntu;
- pisma Archiwum Państwowego (znak O-Ł. (...).37.2015) z dnia 18 sierpnia 2015 r. wraz z projektem techniczno-robotycznym budynku inwentarskiego F. S. z 1969 r. potwierdzających faktyczne posiadanie przez wnioskodawcę spornego pasa gruntu;
- decyzji o pozwoleniu na budowę Nr (...) z dnia 31 maja 1983 r. wydanej przez Naczelnika Gminy Ł. na rzecz M. S. (1) wraz z załącznikami potwierdzających faktyczne posiadanie przez wnioskodawcę spornego pasa gruntu;
- decyzji o pozwoleniu na budowę Nr (...) -83/95 z dnia 5 kwietnia 1995 r. wydanej przez Urząd Rejonowy w Ł. na rzecz M. S. (1) wraz z załącznikami potwierdzających faktyczne posiadanie przez wnioskodawcę spornego pasa gruntu;
- opinii biegłego sądowego M. W. sporządzonej w sprawie I C 205/11 Sądu Rejonowego w Łowiczu, w której biegły stwierdził, że „wyraźne ślady porośnięcia pasa gruntu perzem i innymi chwastami świadczą o wieloletnim istnieniu pomiędzy stronami miedzy jako granicy, ponadto wieloletni krzew rosnący w miejscu przebiegu miedzy przeczy takiej tezie”, jakoby miedza była podorywana przez wnioskodawcę;

- wyjaśnień uczestniczki postępowania A. P., które są spójne i potwierdzają posiadanie przez wnioskodawcę spornego pasa gruntu;
- wyjaśnień uczestnika postępowania D. L., które są spójne i potwierdzają posiadanie przez wnioskodawcę spornego pasa gruntu;

dokonywanie oceny zgromadzonych dowodów w sposób błędny i sprzeczny z zasadami prawidłowego rozumowania oraz z doświadczeniem życiowym, co wyrażało się w uznaniu za niewiarygodne wyjaśnień wnioskodawcy oraz zeznań świadków J. P. i T. S., którzy są osobami obcymi dla wnioskodawcy, zorientowanymi w zakresie posiadania przez niego nieruchomości z powodu wykonywania tam prac polowych oraz w uznaniu za wiarygodne wyjaśnień uczestniczki postępowania R. O. i zeznań świadków M. S., T, Niedzieli i E. M., którzy są osobami bliskimi dla uczestniczki postępowania R. O. (jest ona dla nich odpowiednio córką, siostrzenicą i siostrą) i w związku z tym pośrednio zainteresowanymi korzystnym dla niej wynikiem postępowania, a także w braku porównania wyjaśnień uczestników i zeznań świadków z innymi dowodami, w szczególności z wymienionymi wyżej dowodami z dokumentów;

ustalenie faktów niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy polegające na uznaniu, że na terenie użytkowanym rolniczo granica przebiegała inaczej niż w siedlisku i wychodziła poza granicę wyznaczoną linią garażu i płotu, że nigdy nie istniał tam stan spokojnego posiadania, że granice były sporne, że występowały konflikty charakteryzujące się wzajemnym podorywaniem spornego terenu, że wnioskodawca i M. S. (1) uczestniczyli w wytyczaniu rowu melioracyjnego i że budowa tego rowu miała miejsce na części działki znajdującej się w posiadaniu M. S. (1);

- art. 235² § 1 i 2 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego geodety inż. E. G. bez wskazania ustawowej przyczyny i podstawy prawnej takiego rozstrzygnięcia;
- art. 327¹ § 1 k.p.c. poprzez brak samodzielności w sporządzeniu uzasadnienia polegający na przekopiowaniu do uzasadnienia zaskarżonego postanowienia prawie w całości uzasadnienia postanowienia Sądu Rejonowego w Łowiczu z dnia 28 lipca 2017 r. wydanego w sprawie I Ns 36/14, a tym samym brak samodzielnego ustalenia faktów, które Sąd uznał za udowodnione, brak samodzielnej oceny dowodów, na których Sąd się oparł i brak samodzielnego wskazania przyczyn, dla których innym dowodom odmówiono wiarygodności i moc dowodowej;
- art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2257) poprzez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie tego, że zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek przemawiający za odstąpieniem od obciążania wnioskodawcy kosztami sądowymi, które tymczasowo poniósł Skarb Państwa ze względu na to, że był on postanowieniem Sądu zwolniony od ponoszenia kosztów sądowych w całości.

Ponadto skarżący wniósł o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego geodety inż. E. G. i zlecenie mu sporządzenia map do celów zasiedzenia obejmujących dalszą część pasa gruntu działki Nr (...) i działki Nr (...), tj. pasa gruntu pomiędzy działkami Nr (...) od punktu 11R w linii prostej do punktu 4, a między działkami Nr (...) wzdłuż linii 3-57w-12k, stosownie do oznaczeń na mapie sytuacyjnej sporządzonej przez tego biegłego i wpisanej do ewidencji (...) Ośrodka (...) w Ł. z dnia 29 września 2014 r. pod numerem P. (...).2014. (...).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniesienie apelacji skutkowało wydaniem orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

Zasadny okazał się najdalej idący zarzut naruszenia art. 327¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., ponieważ zgodzić się należy ze skarżącym, że Sąd Rejonowy w Łowiczu przekopiował prawie w całości uzasadnienie, jakie sporządził tenże Sąd – lecz orzekający w innym składzie – do postanowienia wstępnego i częściowego z dnia 28 lipca 2017 r., zapadłego w postępowaniu, w którym pod sygnaturą akt I Ns 36/14 rozpoznawano połączone

do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy o rozgraniczenie i zasiedzenie nieruchomości. Postanowienie to dotyczyło żądania rozgraniczenia sąsiadujących ze sobą nieruchomości i rozstrzygano w nim także o zasadności zarzutu zasiedzenia przygranicznych pasów gruntu, tożsamy z częściami działek Nr (...), o zasiedzeniu których Sąd rozstrzygał w sprawie niniejszej, po uchyleniu przez Sąd odwoławczy postanowienia wstępnego i częściowego z dnia 28 lipca 2017 r. i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji; przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy, wypełniając zalecenia Sądu II instancji wydane w trybie 386 § 6 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., podjął decyzję o rozłączeniu do odrębnego rozpoznania i rozstrzygnięcia połączonych dotąd spraw o rozgraniczenie i stwierdzenie zasiedzenia. Część historyczną uzasadnienia Sąd meriti uzupełnił o przedstawienie dalszego toku postępowania w sprawie po wydaniu postanowienia z dnia 28 lipca 2017 r., natomiast dalsze fragmenty uzasadnienia zaskarżonego postanowienia – zawierające elementy wymienione w art. 327¹ § 1 pkt. 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., a więc podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, obejmującą ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, wskazanie dowodów, na których się oparł oraz przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej – zostały powielone metodą „kopiuj-wklej” poprzez zaczerpnięcie ich w całości wprost z uzasadnienia uprzednio wydanego postanowienia, z dodanym, dosłownie kilkudziesięciu, wtrętem odnoszącym się do oceny zeznań świadków W. R. i T. S. (k. 15 uzasadnienia) oraz akapitem odnoszącym się do technicznej czynności wydzielenia przez biegłego geodetę działek, co do których wnioski o zasiedzenie zostały uwzględnione. Dalej Sąd I instancji powtórzył, że w toku postępowania wydano postanowienie częściowe z dnia 13 listopada 2018 r. częściowo uwzględniające wniosek o stwierdzenie zasiedzenia (o czym była już mowa w części historycznej uzasadnienia), zaś rozważania dotyczące wyjaśnienia podstawy prawnej orzeczenia z przytoczeniem przepisów prawa (art. 327¹ § 1 pkt. 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) ponownie przekopiowano w całości z uzasadnienia postanowienia wstępnego i częściowego z dnia 28 lipca 2017 r., konkludując, że w ich efekcie uwzględniono wniosek w zakresie opisanym w punkcie 1 postanowienia i oddalono go w pozostałej części oraz dołączając lakoniczne motywy dotyczące orzeczenia o kosztach postępowania, których – ze względu na treść art. 108 § 1 zd. I k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. – zabrakło w uzasadnieniu uprzednio wydanego orzeczenia.

Nie ma wątpliwości, że na gruncie obowiązującego prawa istotą merytorycznego rozpoznania sprawy przez Sąd jest dokonanie oceny wiarygodności i mocy przeprowadzonych dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, następnie ustalenie, w oparciu o tę ocenę, faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i wreszcie zastosowanie do ustalonego w ten sposób stanu faktycznego obowiązujących przepisów prawa materialnego, co pozwala Sądowi wiążąco rozstrzygnąć w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, czy roszczenie dochodzone przez powoda lub wnioskodawcę jest zasadne i zasługuje na ochronę prawną. Przebieg rozumowania, które ostatecznie doprowadziło Sąd orzekający w danej sprawie do konkluzji wyrażonej w sentencji orzeczenia, powinien zostać następnie odzwierciedlony w uzasadnieniu orzeczenia, gdzie należy wymienić okoliczności, które Sąd przyjął za podstawę faktyczną swego rozstrzygnięcia oraz wyjaśnić, dlaczego uznał je za udowodnione, co polegać musi na skonkretyzowaniu okoliczności, mających znaczenie dla oceny mocy i wiarygodności dowodów. Sąd powinien też szczegółowo opisać, a nie tylko wymienić, dowody, na których się oparł oraz wyjaśnić przyczyny, dla których innym faktom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, odwołując się do własnego przekonania wywiedzonego z wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego w oparciu o zasady logiki i doświadczenia życiowego. Wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku nie może z kolei ograniczać się do przytoczenia przepisów prawa, lecz polegać winno także na wyprowadzeniu z nich norm prawnych przy zastosowaniu przez Sąd określonych metod wykładni oraz na wy tłumaczeniu, dlaczego należało zastosować w sprawie konkretny przepis.

Tych wymogów przedstawienia przez Sąd własnego procesu myślowego składu orzekającego, który doprowadził ostatecznie rozstrzygnięciem sprawy w określony sposób, w żadnej mierze nie spełnia powielenie uzasadnienia uprzednio wydanego orzeczenia – uchylonego przez Sąd wyższej instancji – którym rozstrzygnięto w sprawie z udziałem tych samych uczestników zagadnienie o tożsamej podstawie faktycznej i prawnej, tyle że poddane pod ocenę Sądu w formie zarzutu jednego z uczestników mogącego stanowić przesłankę rozgraniczenia według stanu prawnego. Sąd, konstruując uzasadnienie, może oczywiście podzielać stanowisko Sądu, który uprzednio rozstrzygał to samo zagadnienie, w zakresie oceny dowodów, ustaleń faktycznych poczynionych w oparciu o tę ocenę i zastosowania do

nich przepisów materialnoprawnych, ale przedstawiona w uzasadnieniu warstwa motywacyjna musi odpowiadać jego stanowisku i argumentom, a nie stanowić wyłącznie dosłowne przedstawienie stanowiska innego składu orzekającego (podobnie w uzasadnieniu wyroku SN z dnia 9 października 2020 r., III CSK 33/18, niepubl.). Porównanie obu uzasadnień nie pozostawia wątpliwości, że Sąd Rejonowy w sprawie niniejszej nie pokusił się o przedstawienie własnego toku rozumowania, który legł u podstaw takiego, a nie innego rozstrzygnięcia sprawy, ale ograniczył się do przepisania uzasadnienia wydanego w innej sprawie i podania go jako własnego. Taka praktyka z oczywistych przyczyn nie tylko budzi uzasadnione wątpliwości co do samodzielności wypowiedzi jurysdykcyjnej Sądu, ale wręcz nie daje jakichkolwiek podstaw do uznania zarówno przez Sąd odwoławczy, jak i uczestników postępowania, że samodzielny wkład intelektualny Sądu przy sporządzaniu uzasadnienia obrazującego własne jakoby stanowisko, był większy niż minimalny, skoro ograniczył się de facto do kilku niewiele wnoszących zdań dotyczących oceny zeznań dwóch świadków oraz do wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, który podziela Sąd II instancji rozpoznający niniejszą sprawę, że powielenie in extenso uzasadnienia innego orzeczenia w miejsce zaprezentowania własnego toku rozumowania, który doprowadził do określonego rozstrzygnięcia sprawy, stanowi nie tylko uchybienie przepisom proceduralnym normującym treść uzasadnienia orzeczenia i składające się na nią elementy, ale także narusza fundamentalne zasady postępowania sądowego, skoro nie mamy tu do czynienia z rozumowaniem samodzielnym ani swobodnym składu orzekającego w danej sprawie (tak np. w wyroku SN z dnia 2 marca 2005 r., IV KK 335/04, OSNKW Nr 4 z 2005 r., poz. 36). Uzasadnienie orzeczenia powinno zawierać elementy wymienione w art. 327¹ § 1 k.p.c., ale dodatkowym warunkiem – tak oczywistym, że niewymienionym wprost w treści tego przepisu – jest to, by stanowiły one zapis i odzwierciedlenie własnych i samodzielnych przemyśleń Sądu orzekającego. Jeśli brak podstaw do przyjęcia, że ten warunek jest spełniony, to nie sposób również uznać, że uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia zawiera wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienie podstawy prawnej orzeczenia z przytoczeniem przepisów prawa, które obrazują tok rozumowania Sądu orzekającego w danej sprawie, pozwalając uczestnikom postępowania otrzymać wyczerpującą i logiczną odpowiedź na pytanie, dlaczego takie właśnie, a nie inne postanowienie zostało wydane przez Sąd rozstrzygający o żądaniu wniosku, a Sądowi odwoławczemu skontrolować słuszność tego rozumowania. Jeżeli uzasadnienie postanowienia nie czyni zadość wskazanym wymaganiom, prezentując w zamian rozważania, którym nie sposób przypisać przymiotu samodzielności, wówczas jego kontrola instancyjna wydaje się być niemożliwa (tak np. w postanowieniu SN z dnia 2 czerwca 2017 r., II CZ 21/17, niepubl.), skoro z treści uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia Sąd II instancji nie jest w stanie dowiedzieć się, jaki tok rozumowania Sądu orzekającego doprowadził do jego wydania, ani nawet czy w ogóle takie własne samodzielne rozumowanie zostało przeprowadzone. Tak daleko posunięta wadliwość uzasadnienia zaskarżonego postanowienia sprawia, że nie pozwala ono zweryfikować prawidłowości rozstrzygnięcia (tak w uzasadnieniu przywołanego już wyroku SN z dnia 9 października 2020 r., III CSK 33/18, niepubl.). Trudno też uznać, że Sąd meriti rozpoznał istotę sprawy, skoro na podstawie uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie można stwierdzić z całą pewnością, czy Sąd ten posłużył się uzasadnieniem sporządzonym przez inny Sąd, dokonując uprzednio jakiegokolwiek własnej oceny dowodów i ustaleń faktycznych oraz subsumpcji stanu faktycznego sprawy do obowiązujących przepisów prawa materialnego czy też w ogóle zaniechał przeprowadzenia takiego rozumowania.

Skutkować to musi uchynieniem przedmiotowego orzeczenia w części objętej zakresem zaskarżenia apelacji wnioskodawcy i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Łowiczu; podstawą prawnoprosową takiego rozstrzygnięcia jest art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy obowiązkiem Sądu meriti będzie samodzielne dokonanie własnej oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów i poczynienie na ich podstawie własnych ustaleń faktycznych oraz samodzielne zastosowanie do okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy właściwych norm materialnoprawnych, co doprowadzi do orzeczenia w przedmiocie zasadności wniosku o stwierdzenie zasiedzenia, a wreszcie – o ile stosowny wniosek zostanie złożony – przedstawienie w pisemnym uzasadnieniu orzeczenia – w zgodzie z wymogami art. 327¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. – toku rozumowania, jaki doprowadził skład orzekający do rozstrzygnięcia zawartego w sentencji postanowienia. Bezprzedmiotowe jest w takiej sytuacji rozpoznawanie pozostałych zarzutów apelacyjnych, skoro odnoszą się one do pominięcia przez Sąd I instancji przy dokonywaniu ustaleń faktycznych części

materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, dokonania błędnej oceny innych dowodów oraz nieprawidłowego ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, zaś z powyższych rozważań wynika, że Sąd odwoławczy nie ma uzasadnionych podstaw do przyjęcia, że w postępowaniu pierwszoinstancyjnym dokonano samodzielnej oceny dowodów i poczynienia ustaleń faktycznych, których prawidłowość mogłaby stać się przedmiotem kontroli instancyjnej. Orzeczenie o kosztach postępowania drugoinstancyjnego pozostawiono Sądowi Rejonowemu, jak wymaga tego art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.